

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBOS VEIKLOS POVEIKIO VERTINIMAS: TIESIOGINĖ NAUDA VARTOTOJAMS 2018-2020 m.

I. Jvadas

1. Pagrindinė Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos (toliau – Konkurencijos taryba) funkcija yra Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (toliau – Konkurencijos įstatymas) laikymosi priežiūra ir konkurencijos politikos įgyvendinimas Lietuvoje. Vykdydama konkurencijos užtikrinimo rinkoje funkciją ir savo veikloje vadovaudamasi naudos vartotojams kriterijumi, Konkurencijos taryba tuo pačiu atneša ekonominę naudą vartotojams.

2. Šiuo dokumentu visuomenei pristatoma Konkurencijos tarybos veikla atnešama nauda. Jis yra išorinės atskaitomybės dalis, kurio pagrindu visuomenė gali vertinti institucijos veiklą ir vartotojams atnešamą naudą. Be to, į žemiau išdėstytus principus ir galimą naudą Konkurencijos taryba atsižvelgia, vykdydama savo veiklą, kai sprendžia, ar tikslinga pradėti vieną ar kitą tyrimą turėdama siekį atlikti prioritetinius tyrimus¹, atnešančius kuo daugiau naudos vartotojams.

3. Konkurencijos taryba vertinimą atlieka atsižvelgdama į metodologiją, kurią pasiūlė Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO) kaip tarptautinę gerąją praktiką. Poveikį vartotojams Konkurencijos taryba vertina remdamasi byloje esančiais duomenimis ir prielaidomis apie tikėtiną sprendimų poveikį. Šie vertinimai rodo laukiamą *ex-ante* tiesioginę naudą vartotojams ateityje, o ne sprendimų efektyvumo *ex-post* vertinimą praktikoje. Taikomos prielaidos ir naudos vertinimai yra konservatyvūs. Nauda apima sutaupymus, kurie atitenka vartotojams dėl Konkurencijos tarybos priimtų sprendimų, kuriais nutraukiami antikoncepciniai susitarimai, piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimai, uždraudžiamos koncentracijos arba jos leidžiamos su įsipareigojimais (pakeitimais). Tačiau tiesioginės naudos vertinimai neapima platesnių Konkurencijos tarybos darbo aspektų, pvz., juose daugeliu atveju neatsispindi Konkurencijos tarybos darbas teikiant išvadas dėl teisės aktų, švietėjiška ir prevencinė veikla keliant konkurencijos kultūrą visuomenėje. Vertinimuose taip pat neatsižvelgiama į Konkurencijos tarybos priimtų sprendimų netiesioginę naudą (pvz., sukliamą atgrasomąjį poveikį ir suaktyvėjusią konkurenciją rinkose).

4. Poveikio vertinimas apima tik tiesioginę ekonominę naudą vartotojams, o paskirtos (surinktos) baudos neįskaičiuojamos. Vertindama savo veiklos, prižiūrint Konkurencijos įstatymą, poveikį Konkurencijos taryba vadovavosi konservatyviomis prielaidomis, nustatytomis EBPO Gairėse, skirtose padėti konkurencijos institucijoms įvertinti atnešamą naudą vartotojams², taip pat EBPO metodologija, išdėstyta Konkurencijos vertinimo įrankių (*Competition Assessment Toolkit*³) dokumente, skirtame padėti vyriausybėms ir konkurencijos institucijoms įvertinti sprendimų / teisės aktų poveikį konkurencijai ir vartotojams.

5. Konkurencijos tarybos veiklos poveikio prižiūrint Konkurencijos įstatymą metodika (toliau – Metodika) pateikiama Priede prie šio dokumento.

¹ Žr. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos veiklos prioriteto įgyvendinimo principų aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2012 m. liepos 2 d. nutarimu Nr. 1S-89.

² *OECD Guide for Helping Competition Authorities Assess the Expected Impact of their Activities*, April 2014, <http://www.oecd.org/daf/competition/Guide-competition-impact-assessmentEN.pdf>, žiūrėta 2019 01 28.

³ http://www.oecd.org/daf/competition/COMP_Toolkit_Vol.3_ENG_2015.pdf

II. Konkurencijos tarybos naudos vartotojams, atneštos 2020 m., apibendrinimas

6. Konkurencijos tarybos atnešta tikėtina nauda 2020 metais buvo skaičiuota pirmiausiai remiantis konkrečių bylų duomenimis ir, jei šių duomenų nepakanka, EBPO Gairėse siūlomomis kainų padidėjimo ir trukmės reikšmėmis.

7. Išanalizavus KT sprendimus, priimtus 2020 m., tiesioginė nauda buvo apskaičiuota šių klausimų atžvilgiu:

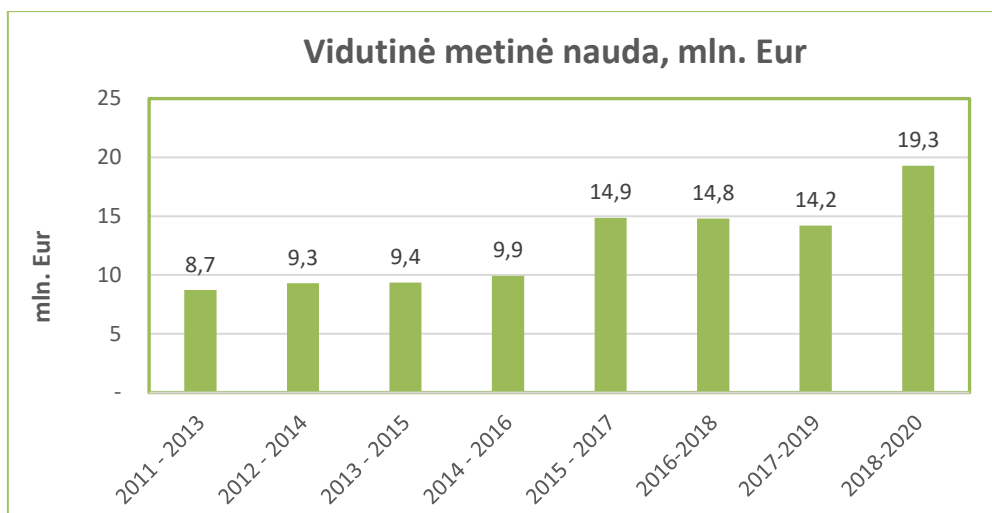
- 1) 2020 m. lapkričio 24 d. nutarimas Nr. 1S-124 (2020) „Dėl kino filmų platinimo veikla užsiimančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“ (draudžiamas susitarimas);
- 2) 2020 m. lapkričio 27 d. nutarimas Nr. 1S-125 (2020) „Dėl leidimo vykdyti koncentraciją UAB „Bitė Lietuva“ netiesiogiai per UAB „Mezon“ įgyjant Mezon verslo vienvaldę kontrolę“ (koncentracijos leidimas su įsipareigojimais);
- 3) 2020 m. gruodžio 7 d. nutarimas Nr. 1S-128 (2020) „Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu patvirtintų notarų atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą dydžių nustatymo atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“ (Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimas);
- 4) 2020 m. liepos 14 d. nutarimas Nr. 1S-77 (2020) „Dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro įsakymu patvirtintų leidimų vežti keleivius reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais išdavimo taisyklių ir Lietuvos transporto saugos administracijos veiksmų jas įgyvendinant atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams“ (Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimas);
- 5) Konkurencijos tarybos rekomendacija Sveikatos apsaugos ministerijai įvertinti esamo teisinio reguliavimo, kuriuo apribojama galimybė ūkio subjektams teikti optometrijos priežiūros paslaugas, pagrįstumą ir nustatyti proporcingus, tikslus ir aiškius reikalavimus ūkio subjektams, norintiems įgyti licencijas teikti optometrijos priežiūros paslaugas⁴.

8. Pastebėtina, kad tai nereiškia, kad Konkurencijos tarybos veikla prižiūrint viešojo administravimo subjektų veiksmus ir teisės aktus generavo tik šią aukščiau įvertintą naudą. Nauda (tiek tiesioginė, tiek netiesioginė) generuojama ir kitais atvejais, tačiau nepakanka duomenų tai naudai apskaičiuoti arba neįmanoma jos išreikšti pinigine išraiška.

Tiesioginė nauda

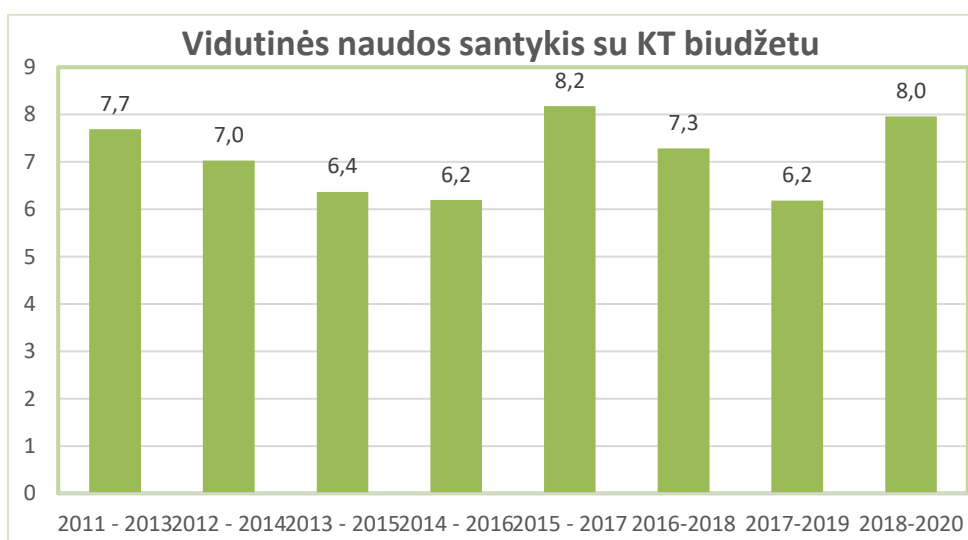
9. Metodikos pagrindu atlikti skaičiavimai parodė, kad tiesioginė nauda, kurią tikėtina gavo vartotojai dėl Konkurencijos tarybos veiklos per trejų 2018 – 2020 m. laikotarpį vidutiniškai sudarė 19,3 mln. eurų per metus. Ją lėmė išaiškinti draudžiami susitarimai, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimų tyrimai, išvados ir rekomendacijos dėl teisės aktų bei koncentracijų priežiūra, kurios eigoje nustatyti konkurencijos apribojimai buvo pašalinti, ūkio subjektams prisiimant įsipareigojimus arba iš viso atsisakant ūkio subjektų susijungimo.

⁴ <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/optometrininku-veikla-reguliuojantys-teises-aktai-pakeisti-atsizvelgus-i-konkurencijos-tarybos-pastabas>

Naudos palyginimas su KT biudžetu

10. Palyginus Konkurencijos tarybos tikėtiną vidutiniškai per metus atneštą tiesioginę naudą vartotojams 2018 - 2020 m. laikotarpiu (19,3 mln. eurų) su Konkurencijos tarybos vidutiniu 2018-2020 m. metiniu biudžetu⁵ – 2,4 mln. eurų, matyti, kad tiesioginė Konkurencijos tarybos veikla atnešama nauda vartotojams Konkurencijos tarybos metinį biudžetą viršijo 8 kartus.

⁵ Panaudoti asignavimai, sumažinti dotacijų savivaldybėms suma.

PRIEDAS

Veiklos poveikio vertinimo metodika

Poveikio analizės apimtis ir prielaidos

1. Konkurencijos tarybos veiklos teigiamas poveikis vartotojams pasireiškia keliais aspektais:

- nutraukiami konkurenciją ribojantys ar iškraipantys veiksmai bei išvengiama būsima žala vartotojams, kuri būtų padaryta, jei Konkurencijos taryba nebūtų nutraukusi antikoncepcinių veiksmų;
- paskiriamos baudos sukelia individualų bei bendrą atgrasomąjį poveikį;
- dėl Konkurencijos tarybos vykdomos švietėjiškos veiklos ir konsultavimo išauga visuomenės informuotumas konkurencijos teisės klausimais;
- dėl sustiprėjusios konkurencijos atsiranda teigiamas poveikis ekonominiam augimui, technologinei pažangai ir kt.

2. Atliekant poveikio vertinimą, nagrinėjamas tik pirmasis iš aukščiau išvardintų aspektų, t.y. Konkurencijos taryba vertina tik tiesioginę ekonominę naudą vartotojams⁶, atsirandančią dėl Konkurencijos tarybos priimtų sprendimų⁷. Konkurencijos tarybos veiksmų atgrasomasis poveikis, išreikštas pinigine išraiška, nuo 2017 m. nebevertinamas dėl patikimų prielaidų stokos.

3. Šiame dokumente vertinama Konkurencijos tarybos veiklos vartotojams atnešama nauda šiose institucijos veiklos srityse:

- konkurenciją ribojančių susitarimų priežiūra;
- piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi priežiūra;
- koncentracijų priežiūra;
- konkurenciją ribojančių viešojo administravimo subjektų veiksmų priežiūra.

4. Taigi Konkurencijos tarybos veiklos poveikio vertinimas neapima visos Konkurencijos tarybos veiklos. Jame nėra vertinama nauda vartotojui, kuri atsiranda, pavyzdžiui, dėl:

- Lietuvos Respublikos mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo priežiūros;
- konkurencijos kultūros sklaidos tarp verslo atstovų ir valdžios institucijų
- veiklos valstybės pagalbos srityje.

Dėl šių priežasčių šiame dokumente pateikiamas naudos galutiniams vartotojams vertinimas, kiek tai susiję su Konkurencijos tarybos veiklos apimtimi, yra laikytinas konservatyviu⁸.

5. Visos šiame dokumente naudojamos bendrosios ir su konkrečia byla susijusios prielaidos taip pat yra konservatyvios. Kadangi naudos vertinimo metodika yra pagrįsta turimais

⁶ Tiesioginė ekonominė nauda kildinama iš to, kad po Konkurencijos tarybos sprendimo dėl pažeidimo ir veiksmų nutraukimo kainos padidėjimas pašalinamas arba kainų padidėjimas išvis neįvyksta. Ši nauda neapima pinigine išraiška išreikšto prekių ir paslaugų kokybės pagerėjimo bei sutaupyto laiko, taip pat išaugusio prekių ar paslaugų pasirinkimo.

⁷ Preziumuojama, jog teismine tvarka nepanaikinti Konkurencijos tarybos sprendimai yra pagrįsti ir galiojantys. Jei, paskelbus dokumentą, Konkurencijos tarybos sprendimas būtų panaikintas ar pakeistas teismo tvarka, dokumente pateikti rezultatai bus atitinkamai perskaičiuoti kitą kartą skelbiant Konkurencijos tarybos veiklos vertinimo rezultatus. Naudos vertinimas nelaukiant galutinio teismo sprendimo sudaro galimybes tiksliau įvertinti teigiamą poveikį. Šios prezumpcijos yra laikomasi ir tarptautinėje praktikoje.

⁸ Šiame dokumente „konservatyvus“ reiškia atsargų požiūrį, kuris užtikrina, kad gauti rezultatai yra žemutinėse įvertinimo ribose, nes jie apskaičiuojami taikant nuosaikias taisykles.

įrodymais ir/arba konservatyviomis prielaidomis, tai lemia, jog apskaičiuota naudos apimtis vargu ar gali būti mažesnė, nei šiame dokumente pateikiamas rezultatas.

6. Be to, užtikrinant, kad svyravimai, galintys atsirasti dėl skirtingo Konkurencijos tarybos vykdomų tyrimų masto bei trukmės, nedarytų įtakos vertinimo rezultatams, pateikiami paskutinių trejų kalendorinių metų vidutiniai rezultatai. Tai padeda išsamiau įvertinti Konkurencijos tarybos atneštą naudą vartotojams per ilgesnį laikotarpį, tuo pačiu išvengiant rodiklių svyravimų atskirais metais.

7. Šiame dokumente neteikiama su konkrečiais tyrimais ar bylomis susijusi informacija, kai tokia informacija gali būti laikoma komercine paslaptimi ir turi būti saugoma įstatymų nustatyta tvarka.

8. Siekiant kiekybine išraiška įvertinti Konkurencijos tarybos tyrimų poveikį (nepriklausomai nuo to, ar vadovaujantis konkurencijos teisės taisyklėmis konkretaus pažeidimo konstatavimui buvo būtina įvertinti poveikį rinkai) šiame dokumente yra remiamasi tyrimo metu surinkta informacija. Tais atvejais, kai tyrimo metu surinkti duomenys nėra tinkami kiekybiškai įvertinti Konkurencijos tarybos veiklos poveikį, Konkurencijos taryba vadovaujasi *EBPO* Gairėmis, skirtomis padėti konkurencijos institucijoms įvertinti atnešamą naudą vartotojams⁹.

9. Būsimos žalos vartotojams, kuri būtų padaryta, jei Konkurencijos taryba nebūtų savo įsikišimu nutraukusi antikonkurencinių veiksmų, apskaičiuotos reikšmės yra diskontuojamos 5,5 proc. socialine diskonto norma¹⁰.

10. Tais atvejais, kai tyrimo objektu esanti problema yra priešrovinėje rinkoje¹¹ ir poveikį tiesiogiai jaučia pasrovinėje rinkoje¹² veikiantys ūkio subjektai (pvz., mažmenine prekyba užsiimantys ūkio subjektai), laikoma, kad kainų poveikis visa apimtimi daro įtaką ir galutiniams vartotojams. Ši prielaida nėra taikoma tik tais atvejais, kuomet tyrimo metu surinkta pakankamai šių prielaidų paneigiančių įrodymų. Priešingu atveju konkrečios naudos, tenkančios galutiniam vartotojui, apskaičiavimas reikalautų papildomo tyrimo, kurio sąnaudos būtų neadekvačiai didelės. Taigi, pavyzdžiui, pašalinus pažeidimą ir sustiprėjus konkurencijai tarp didmenine prekyba užsiimančių ūkio subjektų, laikoma, kad žemesnės didmeninės kainos lemia ir žemesnes mažmenines kainas, ir todėl tai yra laikoma tiesiogine nauda galutiniams vartotojams.

1. Tiesioginis Konkurencijos tarybos veiklos poveikis vartotojams

1.1. Draudžiami susitarimai

11. Siekdama išlaikyti konkurenciją rinkoje ir taip užtikrinti vartotojams galimybę rinktis iš įvairesnių, kokybiškesnių ir pigesnių prekių, Konkurencijos taryba, vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio nuostata, išaiškina ir įpareigoja nutraukti konkurenciją ribojančius susitarimus

⁹ *OECD Guide for Helping Competition Authorities Assess the Expected Impact of their Activities*, April 2014, <http://www.oecd.org/daf/competition/Guide-competition-impact-assessmentEN.pdf>, http://www.oecd.org/daf/competition/COMP_Toolkit_Vol.3_ENG_2015.pdf.

¹⁰ Socialinė diskonto norma (SDN) atskleidžia visuomenės požiūrį į ateities naudą ir sąnaudas, parodo visuomenės pasiryžimą atidėti vartojimą šiandien dėl vartojimo rytoj (ateityje). Atsižvelgdama į ilgalaikį ekonominį augimą ir prioritetinius terminus, Europos Komisija siūlo orientacinę 5,5 proc. socialinę diskonto normą konvergencijos siekiančioms šalims, kurios nėra oficialiai nustačiusios socialinės diskonto normos valstybės lygmeniu, žr. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/cost/guide2008_en.pdf; http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/cpva/failai/Leidiniai/CPVA_metodinis_leidiny_1.pdf, p. 55.

¹¹ Rinka, esanti ankstesniame produkto gamybos/distribucijos grandinės etape. Pvz., automobilių gamyba ir didmeninis platinimas yra priešrovinės rinkos automobilių mažmeninio pardavimo galutiniam vartotojui rinkos atžvilgiu.

¹² Rinka, esanti vėlesniame produkto gamybos/distribucijos grandinės etape. Pvz., automobilių mažmeninis pardavimas galutiniam vartotojui yra pasrovinė rinka automobilių gamybos rinkos ir didmeninio platinimo atžvilgiu.

tarp ūkio subjektų, ypač kartelinius susitarimus. Pastarieji yra dažniausiai slapti susitarimai tarp konkuruojančių ūkio subjektų, kurie tarpusavyje derina veiksmus, siekdami nustatyti aukštesnes kainas, riboti gamybos apimtį, pasidalinti rinkas ar vartotojus. Konkurencijos tarybos tyrimo objektas taip pat yra susitarimai tarp skirtinguose prekių tiekimo lygmenyse veikiančių ūkio subjektų (vertikalūs susitarimai) dėl perpardavimo kainų palaikymo ir kitokių konkurencijos ribojimų.

12. Šioje dalyje aprašyta pažeidimų vertinimo metodika yra naudojama vertinti Konkurencijos tarybos sprendimus, kuriuose buvo pripažinta, jog ūkio subjektai pažeidė Konkurencijos įstatymą, jiems paskiriant baudas arba ne.

13. Metinis draudžiamo susitarimo poveikis vartotojui (eurais) (a) apskaičiuojamas padauginus ūkio subjektų metinę apyvartą (pajamas) (t), kuriai įtaką turėjo nagrinėjamas susitarimas, iš tokio pažeidimo nulemtu kainų padidėjimo masto (procentais) (p):

$$a = t * p \quad (1)$$

14. Visa nauda (eurais) (f) dėl tolimesnio pažeidimo sustabdymo apskaičiuojama pagal formulę:

$$f = \sum_{s=1}^c \frac{a}{(1 + \rho)^s} \quad (2)$$

Kur c – numanoma draudžiamo susitarimo trukmė, nesant Konkurencijos tarybos įsikišimo;
 ρ – socialinė diskonto norma, kuria yra diskontuojamos visos būsimos sumos (5,5 proc.);
 s – žalos skaičiavimo atitinkamų metų numeris.

15. Konkurencijos tarybos veiklos poveikis, nustačius konkurencijos teisės pažeidimą viešųjų pirkimų atvejais, skaičiuojamas tuo atveju, jeigu yra įrodymų, jog tai buvo sisteminis pažeidimas ir jis be Konkurencijos tarybos įsikišimo būtų tęsėsis arba iš pažeidėjų buvo išieškota žala.

Apyvarta (pajamos) (t)

16. Apskaičiuojant draudžiamo susitarimo poveikį laikoma, kad jis pasireiškia tik tarp susitarusių įmonių, o ne visoje rinkoje, todėl skaičiavimams imamos tik susitarime dalyvaujančių ūkio subjektų bendrosios pajamos susitarimo rinkoje, t.y. nukenčia tik tie vartotojai, kuriuos tiesiogiai paveikia susitarimas, pvz., kurie perka iš kartelyje dalyvaujančių įmonių. Atkreiptinas dėmesys, kad tais atvejais, kuomet rinkoje yra kartelinis susitarimas, jis iš esmės suteikia galimybę pakelti kainas ir jame tiesiogiai nedalyvaujantiems ūkio subjektams, t.y. kartelis daro įtaką bendram kainų lygiui rinkoje. Visgi, atsižvelgiant į siekį pateikti konservatyvų Konkurencijos tarybos veikla atnešamos naudos vartotojui vertinimą, draudžiamame susitarime nedalyvavusių ūkio subjektų apyvartos nėra vertinamos. Išimtis taikoma tais atvejais, kada yra aiškūs įrodymai, jog dėl susitarimo pakilo bendras kainų lygis rinkoje.

17. Skaičiavimams naudojamos tiesiogiai ar netiesiogiai su draudžiamu susitarimu susijusios ūkio subjektų pajamos. Kai nėra duomenų apie ūkio subjektų susijusias pajamas, Konkurencijos įstatymo pažeidimų poveikis skaičiuojamas nuo bendrųjų ūkio subjekto pajamų atitinkamai mažinant jas tais atvejais, kuomet draudžiamo susitarimo objektu esanti ūkio subjekto veikla nėra vienintelė šio ūkio subjekto veikla.

Kainų padidėjimo mastas (p)

18. Turint pakankamai duomenų ir esant galimybei, kainų padidėjimo mastas draudžiamų susitarimų atvejais yra apskaičiuojamas pasinaudojant tyrimo metu surinkta informacija. Tais atvejais, kuomet tyrimo metu nebuvo surinkta pakankamai duomenų apie kainų padidėjimo lygį, atsižvelgiant į *EBPO* Gaires, tarptautinę gerą praktiką, laikoma, kad kainų padidėjimas sudaro 10 proc.

19. Tokia pati prielaida taikoma ir susitarimams, tiesiogiai nesusijusiems su kainų fiksavimu, rinkų pasidalinimu ar konkursinių pasiūlymų derinimu.

Trukmė (c)

20. Tikėtina kainų pakėlimo trukmė nesant Konkurencijos tarybos įsikišimo įvertinama remiantis tyrimo metu surinkta informacija. Tačiau atvejais, kai šios informacijos nepakanka įvertinimui, laikoma, vadovaujantis *EBPO* Gairėmis, kad be įsikišimo toks draudžiamas susitarimas būtų trukęs dar trejus metus.

1.2. Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi

21. Be konkurenciją ribojančių susitarimų, Konkurencijos taryba, vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio nuostata, tiria ir baudžia ūkio subjektus už piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejus, kada dominuojančią padėtį rinkoje užimantys ūkio subjektai savo vienašališkais veiksmais pažeidžia vartotojų interesus ar kitaip riboja konkurenciją.

22. Metinis piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejo poveikis vartotojui (eurais) ir visa nauda (eurais) dėl tolimesnio pažeidimo sustabdymo apskaičiuojama analogiškai kaip ir draudžiamų susitarimų atvejais pagal aukščiau nurodytas (1) ir (2) formules, į jas įrašant atitinkamas reikšmes piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atveju.

Apyvarta (pajamos) (t)

23. Apskaičiuojant poveikį piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejais, kur įmanoma, naudojamos tiesiogiai ar netiesiogiai su pažeidimu susijusiomis ūkio subjekto pajamomis. Kai nėra duomenų apie ūkio subjekto susijusias pajamas, Konkurencijos įstatymo pažeidimo poveikis skaičiuojamas nuo bendrųjų ūkio subjekto pajamų atitinkamai mažinant jas tais atvejais, kai pažeidimo dalyku esanti ūkio subjekto veikla nėra vienintelė šio ūkio subjekto veikla.

Kainų padidėjimo mastas (p)

24. Tais atvejais, kada piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimo bylos duomenų nepakanka įvertinti kainų padidėjimo mastą, vadovaujantis *EBPO* Gairėmis yra laikoma, kad pažeidimo nulemta tikėtino kainų padidėjimo procentinė išraiška yra 5 proc.

Trukmė (c)

25. Kada konkrečiu piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atveju neįmanoma nustatyti kainos padidėjimo tikėtiną trukmę pagal tyrimo bylos duomenis bei tyrėjų, atlikusių tyrimą, vertinimus, tokiais atvejais laikoma, vadovaujantis *EBPO* Gairėmis, kad tikėtinas kainos padidėjimas trunka trejus metus.

1.3. Koncentracijos

26. Vienas iš koncentracijų priežiūros tikslų yra neleisti vykdyti koncentracijų, kurioms įvykus galėtų būti padaryta žala vartotojams. Tokio pobūdžio žala gali pasireikšti tiek padidėjusiomis kainomis, tiek blogesne kokybe, tiek ir sumažėjusiomis paskatomis konkuruoti. Kainų padidėjimas yra lengviausiai išmatuojamas koncentracijų poveikio elementas, todėl būtent jis yra laikomas indikatoriumi Konkurencijos tarybos veiklos poveikiui apskaičiuoti.

27. Koncentracijų priežiūros nauda apskaičiuojama vertinant bylas, pirma, kuomet koncentracija yra uždraudžiama siekiant užtikrinti, kad nebūtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ar itin apribota konkurencija rinkoje; antra, kuomet ūkio subjektams yra nustatomos sąlygos ir įpareigojimai, pvz., įpareigojimas parduoti dalį turto (atskirą įmonę). Koncentracijų priežiūros atnešama nauda taip pat skaičiuojama ir atvejais, kai ūkio subjektai atsiėmė pranešimą apie koncentraciją po to, kai Konkurencijos taryba pateikė jiems neigiamas išvadas dėl planuojamos koncentracijos remdamasi tuo, kad įgyvendinus koncentraciją galimai būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.

28. Metinis koncentracijos atvejo poveikis vartotojui (eurais) ir visa nauda (eurais) apskaičiuojama analogiškai kaip ir draudžiamų susitarimų atvejais pagal aukščiau nurodytas (1) ir (2) formules, į jas įrašant atitinkamas reikšmes koncentracijos atveju.

Apyvarta (pajamos) (t)

29. Remiantis *EBPO* Gairėmis laikoma, kad neleistinos koncentracijos atveju kainų padidėjimas pasireikštų ne tik koncentracijos dalyvių, bet ir visos rinkos mastu, t.y. vertinimui imama visų rinkos dalyvių apyvarta (pajamos) koncentracijos veikiamoje rinkoje.

Kainų padidėjimo mastas (p)

30. Tais atvejais, kada faktinių duomenų nepakanka nustatyti kainų padidėjimo mastą, remiantis *EBPO* Gairėmis laikoma, kad neleistinos koncentracijos atveju kainų padidėjimas be Konkurencijos tarybos įsikišimo sudarytų 3 proc.

Trukmė (c)

31. Tais atvejais, kada faktinių duomenų nepakanka nustatyti trukmę, remiantis *EBPO* Gairėmis laikoma, kad be Konkurencijos tarybos įsikišimo neigiamas koncentracijos poveikis (kainų pakėlimas) truktų 2 metus.

1.4. Viešųjų subjektų priežiūra

32. Vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo 4 str. Konkurencijos taryba tiria viešojo administravimo subjektų (pavyzdžiui, ministerijų, savivaldybių ir kitų institucijų) priimtų teisės aktų bei sprendimų atitikimą Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams, t. y. vertina, ar tokiais sprendimais nėra sudaromos skirtingos konkurencijos sąlygos toje pačioje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams.

33. Nauda vartotojams yra vertinama tais atvejais, kai yra nustatomas Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimas arba yra atsižvelgiama į Konkurencijos tarybos pateiktas rekomendacijas ar išvadas ir panaikinami konkurencijos iškraipymai.

34. Metinis poveikis vartotojui (eurais) ir visa nauda (eurais) dėl apskaičiuojama analogiškai kaip ir kitų pažeidimų atvejais pagal aukščiau nurodytas (1) ir (2) formules, į jas įrašant atitinkamas žemiau nurodytas reikšmes.

Apyvarta (pajamos) (t)

35. Vertinant poveikį viešųjų subjektų priežiūros atvejais, remiantis EBPO metodologija¹³, naudojamos visos rinkos, kuri buvo tiesiogiai paveikta dėl konkurenciją apribojančio teisės akto ar sprendimo priėmimo, pajamos. Pajamos netiesiogiai susijusiose rinkose paprastai neįtraukiamos.

Kainų sumažėjimo mastas (p)

36. Tais atvejais, kada faktinių duomenų nepakanka nustatyti galimo kainų sumažėjimo panaikinus ribojimus mastą, bus remiamasi EBPO metodologijoje pateiktais įverčiais (1 lentelė)¹⁴, kurie yra suskirstyti pagal konkurencijos apribojimo pobūdį. Siekiant konservatyvaus įvertinimo, dažniausiai bus taikoma žemutinė patikimumo intervalo riba.

1 lentelė

Vidutinis kainos sumažėjimas <i>p</i> pašalinus konkurencijos apribojimą,	Vidutinio kainos sumažėjimo <i>p</i> 95% patikimumo intervalas,	Konkurencijos apribojimo kategorija
-0.20	-0.23 ... -0.16	(A) Apriboja tiekėjų skaičių ar apimtį
-0.19	-0.28 ... -0.10	1 Suteikia išskirtines teises tiekėjui tiekti prekes ar paslaugas
-0.23	-0.27 ... -0.19	2 Nustato, kad licencija ar leidimas yra būtinas norint užsiimti veikla
-0.15	-0.24 ... -0.060	3 Apriboja kai kurių tiekėjų tipų galimybes tiekti prekes ar paslaugas
-0.19	-0.24 ... -0.13	4 Žymiai padidina tiekėjo įėjimo į rinką ir išėjimo iš jos kaštus
-0.12	-0.17 ... -0.070	5 Sukuria geografinę kliūtį įmonėms tiekti prekes, paslaugas, darbo jėgą ar investuoti kapitalą
-0.18	-0.23 ... -0.14	(B) Apriboja tiekėjų galimybes konkuruoti
-0.19	-0.24 ... -0.14	1 Apriboja pardavėjų galimybes nustatyti prekių ir paslaugų kainas
-0.14	-0.24 ... -0.053	2 Apriboja tiekėjų laisvę reklamuoti ar parduoti savo prekes ar paslaugas
-0.16	-0.24 ... -0.081	3 Nustato produkto kokybės standartus, kurie suteikia pranašumus vieniems tiekėjams, o ne kitiems arba kurie yra nustatyti tokiaame aukštame lygyje, kurio nereikia gerai informuotiems klientams
-0.28	-1.00 ... -0.22	4 Žymiai padidina gamybos kaštus vieniems tiekėjams, o kitiems - ne (ypač kai rinkos senbuviams taikomi kiti reikalavimai negu rinkos naujokams)
-0.20	-0.26 ... -0.14	(C) Sumažina konkurentų paskatas konkuruoti
-0.28	-0.48 ... -0.080	1 Sukuria savireguliuojamą arba bendro reguliavimo režimą
-0.10	-0.13 ... -0.064	2 Reikalauja arba skatina, kad tiekėjas viešai paskelbtų duomenis apie gamybą, kainas, pardavimus ar kaštus
-0.25	-0.35 ... -0.16	3 Atleidžia veiklą atskiroje šakoje arba atskirą tiekėjų grupę nuo bendrojo Konkurencijos įstatymo taikymo
-0.20	-0.30 ... -0.10	(D) Apriboja klientams prieinamą informaciją ir pasirinkimus
-0.32	-0.49 ... -0.15	1 Apriboja vartotojų galimybes nuspręsti, iš kur jie gali pirkti prekes ar paslaugas
-0.12	-0.24 ... 0.009	2 Sumažina klientų perėjimo prie kitų tiekėjų galimybes padidindami tiesioginius ir netiesioginius kaštus, susijusius su tiekėjų pakeitimu
-0.074	-0.33 ... -0.011	3 Esminiai pakeičia informaciją, kurios reikia pirkėjams veiksmingiems sprendimams priimti

¹³ http://www.oecd.org/daf/competition/COMP_Toolkit_Vol.3_ENG_2015.pdf

¹⁴ Lentelė sudaryta pagal EBPO konkurencijos apribojimų panaikinimo kiekybinių *ex-post* poveikio vertinimų duomenų bazę.

Trukmė (c)

Nauda dėl konkurencijos apribojimo pašalinimo gali tęstis keletą metų. Trukmė nustatoma pagal tyrimo metu surinktus duomenis, tačiau pasinaudojant EBPO siūlymu, įprastai naudos skaičiavimuose trukmė bus ribojama 5 metais.

2. Netiesioginis Konkurencijos tarybos veiklos poveikis vartotojams

37. Aukščiau išdėstyti principai leidžia įvertinti tiesioginę ekonominę naudą vartotojams, atsiradusią dėl Konkurencijos tarybos veiksmų. Tačiau, kaip minėta, be tiesioginės ekonominės naudos yra ir netiesioginis teigiamas poveikis vartotojui, kuris, be kita ko, pasireiškia per atgrasomąjį Konkurencijos tarybos sprendimų poveikį dėl nutrauktų veiksmų ir paskirtų baudų.

38. Atgrasomajam Konkurencijos tarybos veiklos poveikiui yra priskiriami tie atvejai, kai dėl Konkurencijos tarybos įsikišimo tam tikru konkurenciją ribojančios veikos atveju kitus konkurenciją ribojančius veiksmus vykdantys arba juos vykdyti besiruošiantys ūkio subjektai juos nutraukia arba iš esmės pakeičia. Nors atgrasomasis poveikis negali būti vertinamas kaip tiesioginė ekonominė nauda vartotojams, yra manoma, kad atgrasomasis poveikis yra „*galbūt svarbiausias konkurencijos priežiūros rezultatas*“¹⁵. Nepaisant to, dėl patikimų tyrimų ir rodiklių stokos atgrasomojo poveikio nuo 2017 metų Konkurencijos taryba nebevertina.

¹⁵ „The Deterrent effect of competition enforcement by the OFT“, OFT962, November 2007, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402141250/http://www.offt.gov.uk/shared_offt/reports/Evaluating-OFTs-work/oft962.pdf, žiūrėta 2018 03 30

Bibliografija

1. *A guide to OFT's Impact Estimation Methods*, Office of Fair Trading, July 2010, OFT1250, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20131101192556/http://oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/oft1250.pdf.
2. *Assessment of the Impact of Competition Authorities' Activities*, Note by Prof. Stephen Davies, OECD, DAF/COMP/WP2(2013)1, [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP2\(2013\)1&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DAF/COMP/WP2(2013)1&docLanguage=En).
3. Cohen, M. A., Scheffman, D. T. "The Antitrust Sentencing Guideline: Is the Punishment Worth the Costs?". *Journal of Criminal Law* 27 (1989 m.).
4. Connor, J. „Price Fixing Overcharges: revised Edition“, rankraštis, Purdue University, 2009 liepa.
5. Davies, Steven, *A Review of OFT's Impact Estimation Methods*, Office of Fair Trading, January 2010, OFT1164, <http://competitionpolicy.ac.uk/documents/107435/107584/oft1164.pdf>.
6. *DG Competition Management Plan 2010*, 12 May 2010, žr. http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_management_plan/amp_2010_en.pdf.
7. Griffin, J. "Previous Cartel Experience: Any Lesson for OPEC?", *Economics in Theory and Practice: An Eclectic Approach*, 1989.
8. *Guide to Cost – Benefit Analysis of investment projects*, European Commission, Directorate General Regional Policy, 2008, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/cost/guide2008_en.pdf.
9. *Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika*, Centrinė projektų valdymo agentūra, 2011, http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/cpva/failai/Leidiniai/CPVA_metodinis_leidiny_1.pdf.
10. Kemp R., M. Mulder, J. Van Sinderen, NMa Working Papers „Outcome of NMa activities – A description of the calculation method“, No. 1 October 2010.
11. Levenstein, M., V. Suslow, "What Determines Cartel Success? Darbo dokumentas 02-001. Mičigano verslo mokyklos universitetas, sausis, 2002.
12. *OECD Guide for Helping Competition Authorities Assess the Expected Impact of their Activities*, April 2014, <http://www.oecd.org/daf/competition/Guide-competition-impact-assessmentEN.pdf>.
13. Positive Impact 13/14. Consumer benefits from the OFT's work, March 2014, OFT1532, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402165024/http://oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/OFT1532.pdf.
14. Summary of Cartel Cases Described by Invitees (CCNM/GF/COMP(2001)4). Paryžius: EBPO, spalio, 2001.
15. *The Deterrent effect of competition enforcement by the OFT*, OFT962, November 2007, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402181127/http://www.oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/oft962.pdf.
16. *The impact of competition interventions on compliance and deterrence. Final Report*, Office of Fair Trading, OFT1391, December 2011, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402165036/http://oft.gov.uk/shared_oft/reports/Evaluating-OFTs-work/oft1391.pdf.
17. Werden, G.J. "The Effect of Antitrust Policy on Consumer Welfare: What Crandall and Winston Overlook". Darbo dokumentas Nr. EAG 03-2, JAV teisingumo departamentas, sausis, 2003.